

Eduskunnan sivistysvaliokunta

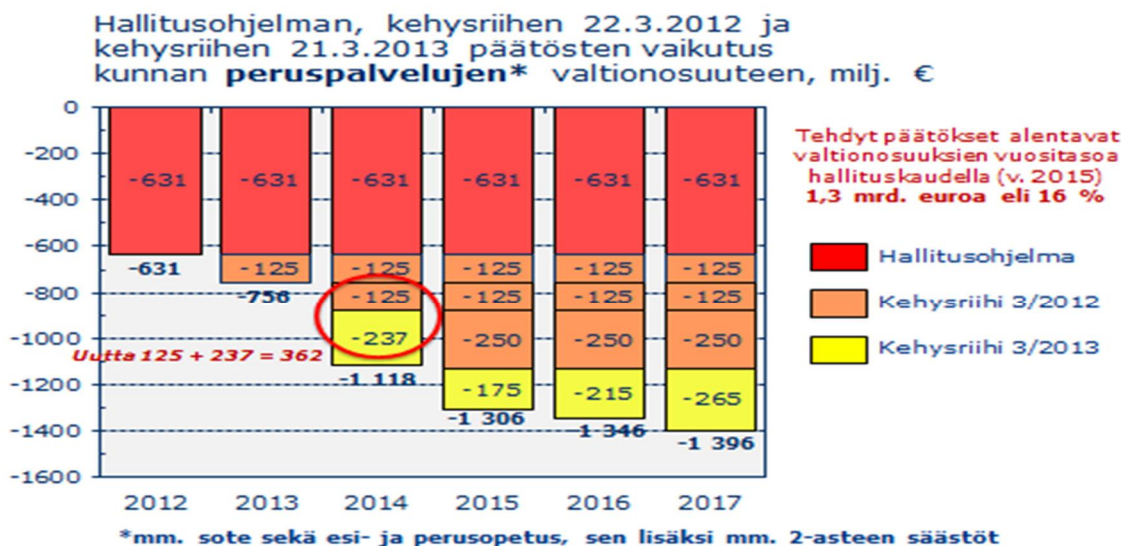
Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttaminen (HE 113/2013 vp)

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt Suomen Kuntaliitto ry:n lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.

Kunnan peruspalveluiden valtionosuusprosentti esitetään alennettavaksi 30,96 prosentista 29,57 prosenttiin. Kuntien omarahoitusosuus kasvaisi 70,43 prosenttiin.

Kuntaliitto on huolestunut kuntiin kohdistuvista valtionosuuksien leikkauksista.

Kunnat ovat joutuneet kantamaan liian suuren osan valtion säästötoimista. Kuntien valtionosuuksiin tehtävät leikkaukset muodostavat yli puolet myös hallituksen ensi vuodelle päättämistä menosäästöistä. Yksinomaan peruspalvelujen valtionosuusleikkaukset ovat ensi vuonna yli 1,1 mrd. €, josta uutta leikkausta on 362 milj. €. Tämän lisäksi opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksiin ei tehdä indeksikorotuksia, mikä vähentää kuntien valtionosuuksia noin 36 miljoonaa euroa.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus

Opetus- ja kulttuuritoimessa kunnan valtionosuusrahoitus muodostuu kahdesta osasta: valtiovarainministeriön hallinnoimasta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesta valtion-

osuusrahoituksesta, jota hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksen ja toiminnan ohjauksen sijaitseminen kahdessa eri ministeriössä vaikeuttaa kokonaisuusrahoituksen hahmottamista ja heikentää valtionosuusjärjestelmän läpinäkyvyyttä.

Leikkaukset varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa, yleisessä kirjastotoimessa, kulttuuritoimessa sekä asukaskohtaisessa taiteen perusopetuksessa

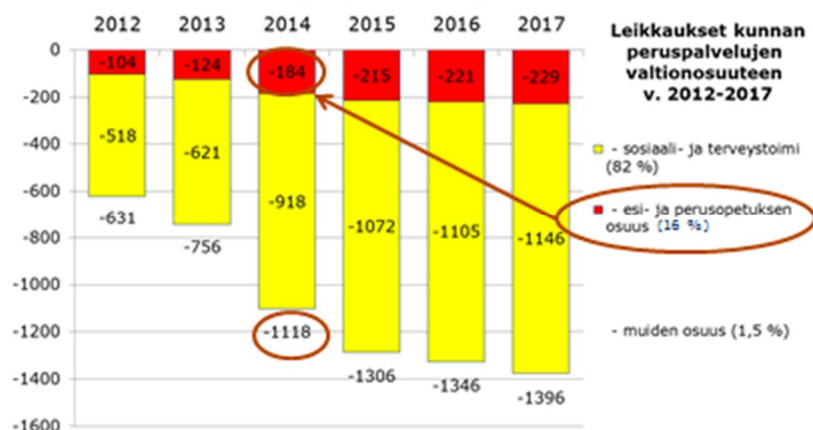
Valtion rahoituksesta opetus- ja kulttuuritoimeen suuri osa, noin 1,6 miljardia euroa, tulee osana kunnan peruspalvelujen valtionosuutta. Laskennalliset kustannukset ovat yhteensä noin 4,5 miljardia euroa. Kuntien kustannettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen laskennallisista kustannuksista jää vajaan 3 miljardia euroa.

Vuonna 2014 esi- ja perusopetuksen rahoitus vähenee 184 miljoonaa euroa kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävien vähennysten myötä. Peruspalveluiden valtionosuuksista 1 417 miljoonaa euroa eli 16 prosenttia kohdistuu esi- ja perusopetukseen. Koko hallituskaudella (vuosina 2012 - 2015) esi- ja perusopetuksen rahoitukseen kohdistuu leikkauksia yhteensä 626 miljoonaa euroa.

Opetus- ja kulttuuritoimen leikkaukset osana kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtäviä säästöjä

- Esi- ja perusopetus, kirjastot, yleinen kulttuuritoimi ja asukasperustaisesti rahoitettu taiteen perusopetus sisältyvät valtionosuusrahoituksessa kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen.
 - » Vuonna 2014 kunnan peruspalvelujen valtionosuutta myönnetään kunnille 8,63 mrd. euroa (talousarvioesitys vuodelle 2014, 16.9.2013)
 - Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta
 - » esi- ja perusopetuksen osuus on laskennallisesti 16 prosenttia (1 417 milj. €),
 - » kirjastojen 1,4 prosenttia (118 milj. €),
 - » Yleisen kulttuuritoimen 0,07 prosenttia (6,4 milj. €) ja
 - » Taiteen perusopetuksen 0,03 prosenttia (2,4 milj. €)
- Voidaan arvioida, että myös kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävistä leikkauksista noin 16 prosenttia kohdistuu esi- ja perusopetukseen.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävistä leikkauksista noin 16 prosenttia kohdistuu esi- ja perusopetukseen

Vuonna 2014 esi- ja perusopetuksen rahoitus vähenee -184 milj. euroa kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävien vähennysten (-1 118 milj. €) myötä.
Hallituskaudella vuosina 2012-2015 perusopetuksen rahoitukseen kohdistuu leikkauksia yhteensä -626 milj. euroa.

Kuntaliitto on huolestunut valtionosuusleikkauksista ja niiden vaikutuksista opetus- ja kulttuuripalvelujen järjestämiseen. Perusopetuspalvelujen järjestäminen on jäämässä yhä enenevässä määrin kuntien vastuulle. Kuntien suurimmat menoerät sisältävästä peruspalveluiden rahoittamisesta kunnat vastaavat jo yli 70 prosentin osuudella. Valtionosuusmäärärahojen menetykset edellyttävät kunnissa merkittäviä sopeuttamistoimenpiteitä ja rakenteellisia muutoksia, jotka eivät voi olla vaikuttamatta palvelujen heikkenemiseen. Edelleen jatkuvia valtionosuusmenetyksiä ei saada kokonaan katettua pelkästään rakenteellisilla ja muilla palvelujen tehostamistoimenpiteillä, vaan valtionosuusmenetykset aiheuttavat paineita kunnallisveron nostoon ja lisäämään kuntien velkaantumista. Julkisen sektorin talouden tasapainottaminen ei ole mahdollista pelkästään valtion taloutta koskevien säästötoimenpiteiden avulla.

Samanaikaisesti opetuksen perustoimintaan kohdistuvien määräraha-leikkausten kanssa määrärahoja suunnataan edelleen korvamerkittyinä valtionavustuksina mm. laadullisiin kehittämistoimenpiteisiin. Perusopetuksen opetusryhmäkoon pienentämiseen esitetään myös vuodeksi 2014 enintään 60 miljoonaa euroa. Yleiskatteellisen valtionosuuden leikkausten vuoksi kunnissa joudutaan kuitenkin suurentamaan myös perusopetuksen opetusryhmäkokoja. Valtionavustusta niiden tiukkojen ehtojen vuoksi ei tällöin voida myöntää, mikä on ristiriidassa kuntien rahoitustarpeiden kanssa. Kuntaliiton näkemyksen mukaan rahoituksen tulee kohdentua perustoiminnan turvaamiseen ja toimintalainsäädännön tulee ensisijaisesti ohjata toimintaa eikä sitä tule tehdä hankerahoituksen kautta.

Tehtävien ja velvoitteiden lisääminen

Kuntien tehtäviä ja velvoitteita esitetään lisättäväksi vuonna 2014.

Säädettäessä kunnille tehtäviä tulee varmistua, että kunnilla on tosiasiallisesti riittävästi voimavaroja toteuttaa velvoitteet ja tehtävät rahoitusperiaatteen mukaisesti. Rahoitusperiaatteen on katsottu sisältyvän kunnalliseen itsehallintoon, kunnan oikeuteen päättää itsenäisesti hal-

linnostaan ja taloudestaan. Kuntaliitto katsoo, että rahoitusperiaatteen toteutuminen on vakavasti uhattuna lisääntyvien tehtävien ja velvoitteiden sekä valtinosuusleikkausten vuoksi.

Hallitus on esittänyt toimintaohjelman tekemistä, jolla kuntien ja kuntayhtymien tehtäviä ja velvoitteita vähennetään niin, että toimintamenoissa vuonna 2017 saadaan aikaan miljardin euron säästö. Tärkeätä on, että valmisteltavat keinot ovat aitoja säästöjä kunnille ja että niiden vaikutusarviot ovat huolella laadittuja ja todennettavissa. Menosäästöt tulee kokonaisuudessaan käyttää kuntatalouden tasapainottamiseen, eikä niitä tule kanavoida kunnilta pois miltään osin.

Kuntaliitto korostaa, että kunnille ei tule säätää uusia ja laajenevia tehtäviä ja velvoitteita. Sääntelytavan tulee olla tavoitteellinen ja väljä, ja sen pitää mahdollistaa toiminnan järjestäminen tuloksellisesti.

Hallituksen esityksessä laiksi kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain muuttamiseksi todetaan ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annettua lakia lukuun ottamatta, että uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamisessa on otettu huomioon valtionosuus 50 prosentin mukaisena. Esitys perustuu kunnan peruspalveluiden valtinosuudesta annettuun lakiin.

Kustannustenjakko on valtio - kunta -suhteessa 50 prosentin mukainen, vaikka hallitusohjelman mukaan kunnille osoitetaan valtion rahoitusosuutena yli puolet todellisista kustannuksista uusia ja laajenevia tehtäviä ja velvoitteita säädettäessä. Kuntaliitto edellyttää, että hallitusohjelmaa noudatetaan lakiesityksessä.

Opiskelijavalintapalveluiden ylläpidon turvaamiseksi talousarvioesitys sisältää siirrettäväksi vajaat 3,3 miljoonaa euroa kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta Opetushallituksen toimintamenoihin rahoitusperiaatteella "hyötyjä maksaa".

Kuntaliitto ei hyväksy Opetushallituksen tehtäviin kuuluvan opiskelijavalintapalvelun rahoittamista kunnan peruspalveluiden valtionosuusrahoituksella. Opiskelijavalintapalvelut ovat valtakunnallisia ja koskevat eri koulutusmuotoja.

Valtionosuuden perusteena esitetään huomioitavaksi hallituksen esitys laiksi oppilas- ja opiskelijahuollosta. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2014. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 8 450 000 euroa lakiesityksen johdosta.

Kuntaliiton mukaan kustannusarvio on esityksen uudet ja laajenevat tehtävät ja velvoitteet huomioon ottaen liian alhainen eikä vastaa kunnille ja koulutuksenjärjestäjille aiheutuvia kustannuksia. Erityisesti huonossa taloudellisessa tilanteessa ei ole perusteltua säätää kunnille näin mittavia tehtävien ja velvoitteiden lisäyksiä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Päivi Väisänen-Haapanen
Erityisasiantuntija